

MARTÍ ROYO I VESPELLA DE GAIÀ

Rafael Bartolozzi

La mar mira intranquil·la la seva platja abandonada, hi ha ben poc amor amb el ròssec de la sorra i els materials que aporta, aquesta nit la collita ha estat pobra, quatre tronquets de vells arbres, alguna conquilla ja destrossada i *mor-ralla* urbana. El Gaià, el riu Gaià està sec de tresors, no d'història, alguna pedra ben arrodonida espera al seu amo.

I, vet aquí, que apareix en aquesta matinada que ja taca de sol les puntes del castell d'Altafulla, un follet lent i capmoix amb aire de frare franciscà i ulls de llan-gardaix. No sabem si acaba d'aixecar-se o encara no s'ha posat al llit, les seves passes no traeixen cap mena d'activitat immediata ni necessària. És paisatge, és paisatge humà cap al sud. Dos, tres carrers empinats. Un gat, una cruïlla, una atu-rada en el camí, sembla que s'hagi oblidat alguna cosa... No, continua... El rínxol de les garrofes ja té color i projecta petites ombres en la terra humida del matí...

Vet aquí detalls exactes, pensa. Quan executes una idea, d'una part la realitzes i, d'altra, perd la seva vitalitat. És una lluita oberta amb ferides profundes sense cicatritzar. Per això toco aquesta terra, me la menjo, em refrego amb ella mentre el tren posa un fons de jazz dolent al seu pas. Caldrà pensar més, donar més energia, provocar follies, animació, dinamisme, respecte. Això és, dinamisme constant. Moldejar-la, coure-la, esmaltar-la, besar-la i llençar-la. La terra torna al seu lloc, la terra i el follet, brutes les mans, corre desesperat a rentar-se-les en la mar... És clar que marca la sorra amb els seus peus, ensopega amb els troncs, llisca entre les conquilles i cau damunt d'un vell totxo cuit fa molts anys, les puntes dels seus dits arriben a tocar el vaivé marí, i d'aquesta manera me'l trobo.

— Martí, et buscava, que carall fots? Navegues, *footing* matiner o simplement deleges. Bé, hem de comentar un treball. Un treball curiós, a fer en un poble curiós i proper... Saps! És Vespella de Gaià, després de La Riera, prop de La Nou... Mans semimollades aplaudeixen la idea. Seiem per esmorzar, amb olor de sardina i vi barroer, comprèn, discuteix i discorre cada vegada més entusiasmat.

– Serà un drac, sant Miquel mata dracs. Inventaré un drac emergent, semisoterrat en la plaça enfront de Cal Recasens. Allí hi vaig molt. Sí, sí, una cua enterrada, un cap rodó, o millor un ull vermell... De ceràmica, clar!

Així començaren unes hores de recerca d'elements i solucions, per a un treball que realment l'il·lusionava, l'escultura com a monument tal com havia treballat en d'altres ocasions. En un entorn natural, on els materials retocats mínimament tornessin al seu lloc, amb ingenuïtat, però reafirmant la pròpia aventura. Martí modificava mínimament, o així ho pretenia fer, recordo una petita ceràmica amb una petjada d'una mà. La terra posseïda, i després tornar a l'inici. Per a l'escultura del Drac va demostrar un gran enginy. En primer lloc perquè el pressupost era molt precari. En segon lloc per l'afany de pirata recercador de tresors, i ell els va trobar en una antiga fàbrica de Torredembarra (Can Llobet), on havia treballat algunes obres i recordava unes bòbiles ja destruïdes, on el pas de les fornades havia incrustat en els totxos cent diverses qualitats i colors, aquestes qualitats i colors que el món de la ceràmica no vol oblidar i que cada artista guarda, com a grans alquimistes, els seus secrets i les seves fórmules.

Sempre m'ha obsessionat aquesta característica del món del ceramista, el secret de la seva alquímia.

Bé, explicava que Martí fou capaç de recuperar aquesta pila d'obra abandonada a Can Llobet i amb el seu esforç de selecció i un parell de grues, traslladar-la a Vespella de Gaià. Un gran esquelet de porespan li va servir de base per iniciar una bona estada de treball. Dormia prop del seu monstre, portava un barret de palla quan el sol picava i cap al tard amb la brisa mediterrània recomposava peça a peça el drac emergent. Mimava qualsevol detall i va fabricar noves peces amb tècnica ancestral, que van donar encara més color a les antigues rajoles de la bòbila.

Es va inaugurar amb tambors i càntics d'amics músics que ell va proposar, com un acte litúrgic. Santeria cubana, que li donava encara més significació ritual a tota l'obra. Crec que baixant del Pujol de Vespella, amb Altafulla al fons, deuria pensar: "quina llàstima que ja està enllestit!". Mentre els mosquits, frenètics, picaven al drac de pedra i ceràmica i extreïen alhora la sang del Martí. Tenia una cultura no basada en béns materials. Ni, molt menys, en l'èxit personal. Era Pentorn, la realitat amb la seva disfressa, com un desconegut que guarda distàncies que li podia subjugar la presència i l'abandonament del fum del Ragú pujant als cels per carbonitzar el fang. Una paradoxa, que segurament va practicar mentre vivia.

Hi ha una forma artesana en tot allò que encercla el món de la ceràmica, moltes vegades refusada. Crec, però, que ell mai ho va deixar de costat no només per ser una forma de tenir ingressos, difícil en aquests temps que corren, sinó perquè entenia aquesta funció atàvica. Va fer rètols, gerros... i números. Aquesta fou també una gran col·laboració amb el nostre poble, a partir d'un original antic, potser fet no massa lluny del seu taller, va retornar a col·locar sobre les nostres façanes els vells signes d'identitat. I, a la vegada, tot allò nou, avantguardista, el perseguia, escoltava, mirava, ho retorçava amb fang després fins a

convertir-ho en un ós *minimal* que dialogava en entorns escultòrics. Els seus darrers muntatges amb pedres de riu gravades, aquelles que dormien prop de la platja, i sobretot l'escultura que té a la Universitat Rovira i Virgili, mantenen aquesta nova aplicació més contemporània.

Potser aquesta dispersió, tan romana, tan pagana, sense una veritable doctrina a seguir, li va impedir una carrera dins de l'ortodòxia de la crítica i l'art oficial, però sincerament crec que va valer la pena. Ens plau més la seva actitud, aquest sobrevolar per sobre del bé i del maligne a l'aguait de qualsevol alenada vital, com qualsevol au nostra, sigui gavina o bé pardalet, que alegren i solquen aquest immens cel blau, fet segurament amb un esmalt –tan humà i diví– com els dels números de les cases de Vespella de Gaià.

El drac de Vespella de Gaià. Foto: Josep Borrell Garciapons.